

hálásan megköszönjük a szívélyes kalauzolást, a gazdag útravalót. Missziós munkájáért a Jóisten segítse továbbra is *vitéz Pongráz Gergelyt, Gergely bácsit*, ugyanis a 48. évfordulón vitézi kitüntetést kapott. Ehhez mi is meleg szívvel gratulálunk a szamosújvári születésű magyarörmény testvérünknek.

(Az Erdélyi Örmény Gyökerek K.E. látogató csoportja nevében)

Búcsúzott a szülőföld: Szamosújvár - Armenopolis

Május 20-án, szombaton reggel hallottam *Pongráz Gergely* halálhírét a Kossuth rádióban, majd a Duna Televízióban *Wittner Máriát* és *Csapody Miklóst* szólaltatta meg a műsorvezető, akik méltatták az elhunyt szabadságharcost. Szomorúság, ugyanakkor valami nehezen megfogalmazható, talán leginkább a büszkeséghez hasonlítható érzés töltötte el a lelket, hiszen Csapody Miklós azt is megemlítette, hogy a Corvin köz főparancsnoka erdélyi, közelebbről szamosújvári örménymagyar.

Merza Gyulának az 1880-as években írott verse teljes mértékben illett Pongráz Gergelyre, s noha nemrégiben idéztem ebből a versből, most mégis újra megteszem.

*Maroknyi nép él e földön
Több mint kétszáz éve,
Érzelemben annyi öltön
Színmagyarrá érve.*

*Oly magyar az örmény lelke.
És a szó az ajkán,
Hogy örömet ország lelte
E derék népfajtán.*

*S míg oltárán örmény maradt
Kegyelet és rítus:
A szívében, lám ezalatt
Nőtt a magyar virtus.*

Pongráz Gergely ezt így mondotta és írta: *A vérem örmény, de a szívem magyar. A magyar szabadságért „véreink” mindig a következő jelmondatot követték: Mindent a hazáért!*

Nekünk már nem csak *Kiss Ernőnk, Lázár Vilmosunk, Czetz Jánosunk* és megannyi 1848-as szabadságharcosunk van, hanem *Pongráz Gergelyünk* is. Hálás vagyok a sorsnak, hogy 2000-ben felkutattam tartózkodási helyét, és meghívhattam a Fővárosi Örmény Klub októberi összejövetelére, ahol a zsúfolt teremben emlékezetes találkozóra került sor. Neki is öröm volt e találkozás a véreivel, hiszen a vele készült rádióbeszélgetésben - amit halála után a Kossuth rádió esti főműsoridejében megismételt -, szívesen és hosszan emlékezett erre a találkozásra, a meghatódott közönség érzéseit pedig, melyet az élő legendával való találkozás jelentett, *Dávid Csaba* ecsetelte a Füzetek 2000 novemberi számában.

Az EÖGYKE tagok egy csoportjának mégegyszer alkalma volt találkozni a múzeumalapító Pongráz Gergellyel, a kápolna felszentelése után, 2004. október 18-án, a kiskunmajsai zarándokút alkalmával. Természetes tehát, hogy a Corvin-köz parancsnokát, Bajuszt az „Armenia” Örménymagyar Baráti Társaság és az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület is magáénak érezte. Közülünk való volt, elhatároztuk tehát, hogy a szamosújvári 51-es számú Czetz János cserkészcsapat tagjaival együtt elkísérjük utolsó útjára.

Lengyel Marika, aki arról is gondoskodott, hogy a szülőváros harangszava is elkísérje messze került fiát az utolsó földi úton, egy kis fehér hímzett kendőbe földet csomagolt, amit a család szamosújvári kriptája tövéből szedegetett össze, onnan, ahol a *Pongráz* és *Lengyel* ősök nyugszanak. Jellegzetes kalotaszegi szalagcsokorral kötötte át - fekete alapon nemzeti színű hímzés. Örökzöldből: borostyán és fenyő -Erdély szimbóluma - kis koszorút készítettek, melyet ugyanolyan szalaggal fontak át, majd a kalotaszegi lányok pártáján is látható fehér alapú, széles hímzésű nemzeti színekben pompázó pántlikával díszítettek. A hozzá illesztett hófehér szalag egyik oldalára ráírtam: Búcsúzik a Szülőföld, a másakra Szamosújvár - Armenopolisz.

Ekkor érkezett a sürgető felkérés az MVSZ-től: a cserkészeket május 27-én, szombaton reggel fél kilencre várják a Bazilika egyik bejárati ajtajánál... Hajnali öt órára megérkezett kis csapatunk - *Kasza Tamás*, az 51. Czetz János cserkészcsapat parancsnoka, *Tasnádi Márton* helyettes, és e sorok írója a Semmelweis utcai szálláshelyre.

Fél kilenckor az oldalsó bejáratnál, ahol már vártak bennünket *Grosics Gyulával* is kezdet foghattunk, és többekkel, akik nekünk sokat jelentenek, mint például *Rácz Sándorral* vagy *Balczó Andrással*. A cserkészek a gyászmise előtt és alatt is a koporsó mellett állottak, a díszőrség tagjai mellett.

Magyarországon számos újságban és hetilapban beszámoltak a gyászszertartásról, én a mi közösségünk szemszögéből vettem papírra e krónikát. Szabó Géza kanonok úr azt is elmondotta, hogy Pongráz Gergely édesanyja - Nusi néni, aki sokszor a Bazilika Szent Jobb kápolnájában tartott örmény szertartású miseken kántorizált. Az immár örökre megpihent fiú pedig itt akarta egybegyűjteni a családot a Szent Jobb kápolna jubiláns ünnepén.

A család összegyűlt... és a nagy család, Pongráz Gergely tisztelői közül. Felejthetetlen, fájdalmasan szép élményt jelentett az áldozás alatt elhangzó saragán, a hagyományos örmény gyászenek, amellyel a bécsi mechtarista szerzetesrend tagjai emelték a mise ünnepélyességét. Végül a három örmény szerzetes szentelte be a koporsót, természetesen örménykatolikus szertartás szerint.

A Corvin-közből *Patrubány Miklós* beszédében elmondta: búcsúzik a szépvízi, erzsébetvárosi, gyógyoszentmiklósi honfitársak, és minden erdélyi örmény gyökerű hazafi nevében, majd tédet-fejet hajtott nagyérdemű rokona koporsója előtt. A beszédek után szólították a cserkészeket, akik a rekkenő hőség ellenére teljes egyenruhában közeledtek a koporsóhoz. Kasza Tamás vitte a szülőföldet, Tasnádi Márton a koszorút, amit a tömeg lelkes tapsa mellett helyeztek a koporsóra.

Másnap, május 28-án Kiskunmajsán is részt vettünk a temetési szertartáson, ahol minden erdélyi örmény-magyar gyökerű testvérünk nevében így búcsúztunk: *Nyugodjál békében Bajusz, pihenj meg Gergely, de ott is örködjél, mert a lángnak nem szabad kialudni!*

(A fiúk csak másnap reggelre értek haza, de jómagam szerencsésebb voltam, mert Tempfli József püspök úr befogadott autójába, így este 9 órára Váradon, éjfél után pedig Kolozsváron lehettem.)

Szamosújvár magyar népe értékes ajándékot kapott *Székel Kornél* grafikustól, amiért cserébe csak azt kérte: tagja lehessen ő is az 51-es számú cserkészcsapatnak. Ez természetesen megtörténik majd, feltehetően jövő évben, amikor a forradalom és szabadságharcra emlékezve felavatjuk az örmény temető kertben, az emlékhelyen Pongráz Gergely plakettjét. Addig ismerjük meg az egyik „ajándékot”. Köszönet érte!

Bálintné Kovács Júlia

Wittner Mária

„A Nép nevében”

A Nép nevében ítéltetek - mondtátok ti.

A Nép nevében küldtétok halálba a Nép fiait.

A Nép nevében kreáltatok hazug vádakat,

*A Nép nevében mondtátok komoran - halál, halál, halál,
s a boldogtalan Nép megtört szívvel siratta megölt fiát.*

Ki volt hát a Nép, kérdem tőletek?

Kinek nevében ítéltetetek?

1989. június 20.

* * *

Margittal Gábor

A hegy meg a félhold

Kilencven éve történt az örmény genocídium

Láthatatlan városok Kelet-Anatóliában

4. rész

Van-ban könnyű megfenekleni: naponta csak három iránytaxi megy az Araráthoz, azok sem törődnek a menetrenddel, amint megtelnek, indulnak - hiába váltottuk meg jó előre a jegyet. Itt már nyoma sincs a legendás török közlekedési kultúrájának. Földobjuk a busz tetejére hátizsákjainkat, ezalatt a sofőr mindenkit kiszállít és átültet, hogy mi is beférjünk. Senki nem méltatlankodik, az idegeneket errefelé a legjobb ülés